

*Н.Ю. Брюховецька, д.е.н., проф.,
О.В. Хасанова, к.е.н.,
Н.І. Рябікіна, к.е.н.*

ПІДГОТОВКА НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК МЕТОД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ КАПІТАЛІЗАЦІЇ

Кардинальна переорієнтація національних товаровиробників на європейське бізнес-середовище розкриває перед великими підприємствами, акціонерними товариствами нові перспективи, можливості, вимоги, а також ризики. Зарубіжна практика господарювання виробила дієві інструменти підвищення капіталізації та інвестиційної привабливості підприємств, засновані на необхідності соціально відповідального ведення бізнесу та підготовки разом із фінансовою нефінансової звітності компанії – інтегрованої.

Необхідність урахування нефінансових показників при складанні публічних звітів була визнана практикою діяльності великих компаній на національних, а більше міжнародних ринках. Концепцію інтегрованої звітності підтримали Всесвітня рада підприємців із сталого розвитку (WBSCD), Глобальна ініціатива із звітності (GRI), а також Конференція ООН із сталого розвитку (Ріо+20), яку було проведено 20-22 червня 2012 р. ООН та представники 196 держав у підсумковому документі відзначили, що «наявність стандартизованої, інтегрованої звітності за показниками корпоративного сталого розвитку є основою для переходу до більш стійкої фінансово-економічної системи. Істинне врахування аспектів сталого розвитку при прийнятті інвестиційних рішень буде можливим лише якщо інформація про діяльність компанії надаватиметься в контексті та разом зі звичайною інформацією про управління, стратегії,

© Н.Ю. Брюховецька,
О.В. Хасанова,
Н.І. Рябікіна, 2015

операційні та фінансові показники, що є основою для аналізу та прийняття інвестиційних рішень» [1].

Створенню концепції та розвитку інтегрованої звітності (нефінансової звітності) сприяла діяльність і співпраця об'єднань: Асоціація сертифікованих присяжних бухгалтерів (ACCA) та Міжнародний комітет з інтегрованої звітності (IIRC) [2; 3]. У Франції, Норвегії, Швеції, Данії, Голландії, Фінляндії підготовка звітів з урахуванням економічної, екологічної, соціальної сфери діяльності є обов'язковим та закріпленим на законодавчому рівні [4]. За період з 1991 по 2014 р. включно, за даними Реєстру нефінансових звітів, у світі дещо більше 11 тис. компаній підготували близько 56 тис. звітів, які можна віднести до інтегрованих [5].

Метою статті є розгляд сучасних підходів до складання нефінансової звітності вітчизняними підприємствами й обґрунтування доцільності складання такої звітності для збільшення інвестиційної привабливості та капіталізації.

Дослідженню питань сутності, структури, складання нефінансової звітності присвячено багато наукових та науково-практичних праць, зокрема, таких учених, як: О. Грищенко, І. Коротецький, О. Будько, І. Макаренко, Т. Давидюк, Т. Сікорська, А. Виручаєва, І. Олексів [2-6, 9; 13; 14; 16; 17].

Оскільки Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання, використання нефінансової звітності та дотримання вимог соціально відповідального ведення бізнесу стає важливою складовою функціонування підприємств, підвищення їх інвестиційної привабливості.

Економічна наука та практика свідчать, що в сучасних умовах господарювання «інвестори пред'являють все більш високі вимоги щодо розкриття інформації та управління ризиками до компаній, з якими вони співпрацюють. Замість того щоб просто вилучити свої інвестиції, інвестори сьогодні, швидше за все, будуть працювати зі своїми об'єктами інвестування для досягнення більш високих результатів. У фінансові оцінки і прогнози включається все більша кількість інформації, що є складовою екологічного, соціального та корпоративного управління» [6]. Інформація відносно екологічного, соціального, корпора-

тивного управління та фінансова інформація є складовими інтегрованої звітності.

Перевагами складання інтегрованої звітності фахівці визначають [7; 8]:

- привернення уваги до питань сталого розвитку;
- створення основ для прийняття обґрунтованих рішень;
- більш чітке розуміння специфіки бізнесу;
- отримання інформації відносно галузевих тенденцій розвитку;
- закріплення єдиних корпоративних цінностей на підприємстві.

Для вітчизняних підприємств, що планують залучати фінансові ресурси на фондовому ринку, важливо брати до уваги діяльність підприємств, що не лише мають на меті фінансові та виробничі цілі, але і реалізують проекти соціалізації. Соціально відповідальні підприємства, які враховують інтереси зацікавлених осіб (акціонери, менеджери та інші стейкхолдери), готують, публікують звіти не тільки про свою фінансову діяльність, а й нефінансові звіти, які повністю розкривають інформацію про діяльність підприємства, а також перспективи розвитку. На підставі нефінансової звітності зацікавлені особи, у тому числі інвестори, отримують додаткову інформацію, що впливає на формування інвестиційної привабливості підприємств.

Успіх підприємства в розвитку здебільшого залежить від людського капіталу. Людський капітал є однією із складових успішного функціонування підприємства, що також залежить від лояльності, залученості персоналу, задоволеності організаційним кліматом та корпоративною культурою, заробітною платою та компенсаціями, протидії змінам. Дані аспекти доцільно розвивати й урахувувати при складанні нефінансових звітів. Нефінансова звітність може містити дані щодо розвитку людського капіталу, рівня задоволення своєю роботою, взаємовідносин усередині колективу та іншу інформацію [9].

Національні товаровиробники мають усвідомлювати ризики розширення ринків, диверсифікації фінансових джерел розвитку та капіталізації, оскільки визнано, що потреба у формуванні нефінансової звітності доповнюється глобалізацією фі-

нансових ринків, обмеженістю ресурсів, а також необхідністю забезпечення інвестиційної привабливості акціонерних товариств.

В Україні діє Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності, який є партнером міжнародної ініціативи – Глобального договору ООН в Україні. Виконання Глобального договору базується на дотриманні підприємствами універсальних принципів: захист прав людини, розвиток ефективних трудових відносини, антикорупційна діяльність та захист зовнішнього середовища [10].

Українськими підприємствами вже напрацьовано певний досвід соціально відповідального ведення бізнесу та підготовки нефінансової звітності. Однією з перших компаній, що приєдналася до виконання принципів Глобального договору ООН в Україні, є ДТЕК. Перший нефінансовий звіт компанія опублікувала у 2008 р. – «Енергія лідера: соціальний вимір». Він базувався на міжнародному стандарті GRI та пройшов незалежний аудит. Другий нефінансовий звіт «Ера сталого зростання. Контури майбутнього» опубліковано компанією у 2010 р. У 2013 р. ДТЕК підготувала й опублікувала перший інтегрований річний звіт «Ефективність. Стійкість», що містить як фінансові, так і нефінансові показники діяльності [11].

Заслуговує на увагу дослідження вітчизняних аналітиків (спільнота «Соціально відповідальний бізнес»), у межах якого диференційовано підприємства за ступенем спроможності та доцільності підготовки нефінансового звіту. Зокрема, окреслено чотири категорії підприємств, яким інтегрована звітність може бути цікава з метою забезпечення інвестиційної привабливості [9] (рис. 1).

Інтегрована звітність для розвитку соціально відповідального бізнесу може бути цінною з причин [12]:

- стимулювання підприємств до розвитку соціально відповідального бізнесу;

- використання інтегрованої звітності з метою оцінки бізнесу – інвесторами, партнерами, менеджментом;

- легітимізації українського бізнесу на міжнародних ринках.

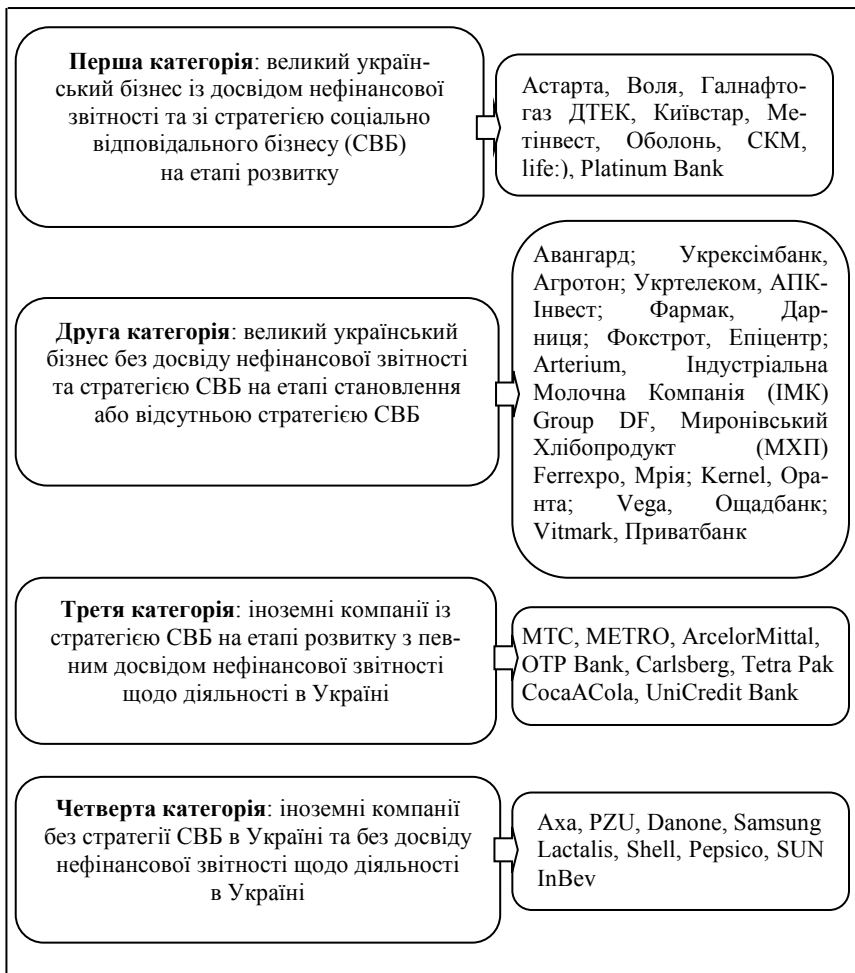

Рис. 1. Категорії підприємств щодо підготовки нефінансової звітності

Окрім цього, надання підприємствами стейкхолдерам більш широкого спектру інформації позитивно впливає на капіталізацію товариства, зокрема на ринкову капіталізацію. Так, за даними міжнародної аудиторської компанії «Ernst & Young»,

аналітики при оцінці публічних товариств беруть до уваги показники сталого розвитку, що є складовими інтегрованих звітів (43% респондентів). За наявності показників сталого розвитку та їх позитивної динаміки підприємствам присвоюються кращі рейтинги, оцінки, що впливає на зростання капіталізації товариств [13].

Учені пострадянських країн справедливо відзначають, що перші спроби укладання інтегрованих звітів є свідченням бажання підприємців відповідати міжнародним вимогам, щоб мати можливість бути достойним конкурентом не тільки на внутрішньому ринку, але і у світовій спільноті [14].

Досвід підготовки інтегрованої звітності в Україні свідчить про закріплення на підприємствах позитивних тенденцій: об'єднання структурних підрозділів підприємства в межах однієї мети та стратегії, формування ефективних внутрішніх процесів (рис. 2) [15]. Об'єднання фінансової та нефінансової інформації в інтегрованій звітності сприяє забезпеченню інвестиційної привабливості підприємств.

Бізнес-середовище позитивно ставиться до переорієнтації виробництва та бізнесу на засадах соціально відповідального ведення бізнесу і необхідності складання нефінансової звітності. Так, за даними дослідження, проведеного Центром «Розвиток КСВ» серед компаній України щодо впровадження діалогу зі стейкхолдерами, складання інтегрованої звітності українськими підприємствами надає бізнесу нові можливості, призводить до кращого управління ризиками, підвищення репутації, ефективності політики товариства, ефективного витрачання ресурсів (рис. 3) [16].

Таким чином, основою метою нефінансової звітності є надання стейкхолдерами інформації користувачам, яка їх цікавить, щодо оцінювання можливостей підприємства продовжувати свою діяльність протягом досить тривалого періоду часу. В інтегровану звітність включається найбільш істотна інформація про діяльність компанії. У даний час актуальним є детальне вивчення питань якості та дотримання правил складання звітності, а також виявлення кращих практик звітності та складання рейтингів [17]. Складання нефінансової звітності українсь-

кими підприємствами – це дієвий метод забезпечення інвестиційної привабливості товариств, у тому числі збільшення капіталізації, зокрема ринкової.

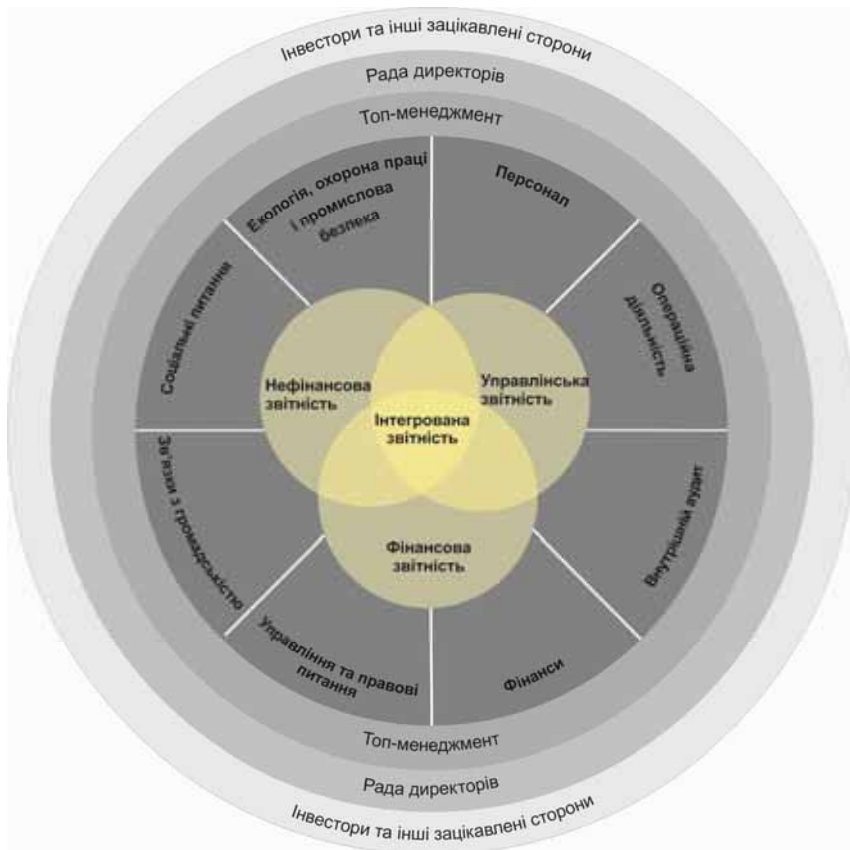

Рис. 2. Інтегрована звітність: об'єднання фінансової та нефінансової інформації

Література

1. Интегрированная отчетность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ir.org.ru/ob-integrirovannoj-otchetnosti/istoriya-io>.

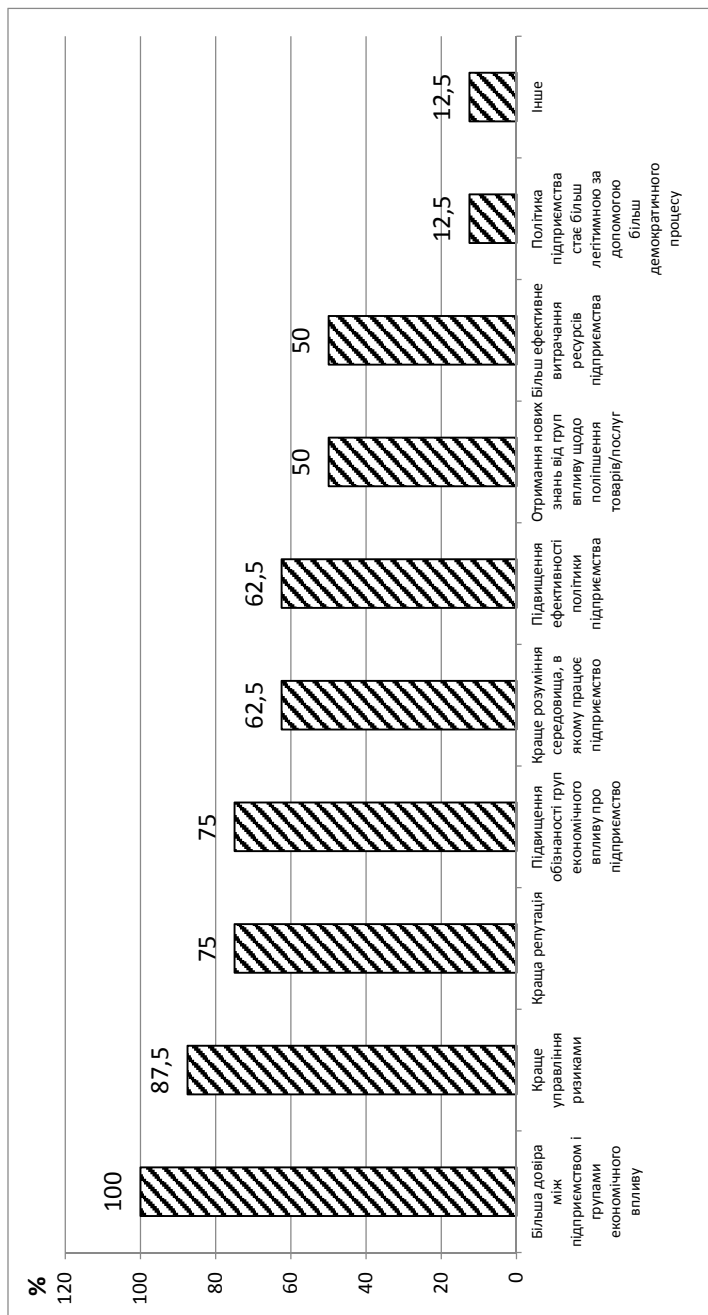

Рис. 3. Оцінки підприємцями переваг стратегічного розвитку підприємств на засадах соціально відповідального ведення бізнесу та підготовки нефінансової звітності

2. Грищенко О.А. Модель концепции интегрированной отчетности банка [Электронный ресурс] / О.А. Грищенко // Развитие финансово-кредитной системы: тенденции, проблемы, перспективы. – Режим доступа: <http://dspace.nbuuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/46425/32-Grishchenko.pdf?sequence=1>.

3. Коротецкий И. Интегрированная отчетность: как ликвидировать разрыв между реальным содержанием корпоративной отчетности и ожиданиями инвесторов [Электронный ресурс] / И. Коротецкий // KPMG. – 2013. – Режим доступа: https://www.kpmg.com/RU/ru/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/CG_10r.pdf.

4. Будько О.В. Розвиток та необхідність складання інтегрованої звітності [Електронний ресурс] / О.В. Будько // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 6, част. 5. – 2014. – С. 114-117. – Режим доступа: http://ej.kherson.ua/journal/economic_06/283.pdf.

5. Макаренко І.О. Сучасні тенденції складання і подання корпоративної звітності [Електронний ресурс] / І.О. Макаренко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір. – Вип. 1 (105). – Режим доступа: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12030/1/Makarenko_Corp_rep.pdf.

6. Воздействие трансформируя бизнес, изменяя мир. Глобальный договор ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://globalcompact.ru/files_manager/files/Transformiruy%20biznes_izmeniy%20mir.pdf.pdf.

7. Интегрированная отчетность: а вы готовы? [Электронный ресурс] // EY. – Режим доступа: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-integrated-reporting-rus/\\$FILE/EY-integrated-reporting-rus.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-integrated-reporting-rus/$FILE/EY-integrated-reporting-rus.pdf).

8. Коротецкий И. Интегрированный учет и отчетность: тенденции и практические аспекты внедрения [Электронный ресурс] / И. Коротецкий // KPMG. – 2011. – Режим доступа: https://www.kpmg.com/RU/ru/topics/Audit-Committee-Institute/events/Documents/1_Igor%20Korotetsky_Rus.pdf.

9. Давидюк Т.В. Социальная отчетность в Украине как инструмент управления человеческим капиталом [Электронный

ресурс] / Т.В. Давидюк // Міжнародний збірник наукових праць Житомирського державного технологічного університету. – 2011. – № 3(21). – С. 96-101. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/55/1/11.pdf>.

10. Національна стратегія КСВ: крок уперед [Електронний ресурс] // Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності. – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0/>.

11. Звіти та документи ДТЕК [Електронний ресурс] // ДТЕК. – Режим доступу: <http://www.dtek.com/uk/corporate-social-responsibility/zv%D1%96ti-ta-dokumenti>.

12. Інтегрована звітність. Аналітичний огляд. Липень 2013 [Електронний ресурс] // Спільнота «Соціально відповідальний бізнес». – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/csr_ukraine_white_paper_2013_july_integrated_reporting.pdf.

13. Сікорська Т.С. Інтеграція нефінансових показників у звітність суб'єкта господарської діяльності [Електронний ресурс] / Т.С. Сікорська, О.О. Осадча // Молодий вчений. – 2014. – № 6. – С. 38-41. – Режим доступу: <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2014/6/62.pdf>.

14. Выручаева А. Особенности интегрированной отчетности [Электронный ресурс] / А. Выручаева // Актуальная бухгалтерия. – 2013. – № 10. – Режим доступу: http://gaap.ru/articles/Osobennosti_integrirovannoy_finansovoy_otchetnosti/.

15. Повышение инвестиционной привлекательности компании за счет создания отчета, объединяющего финансовую и нефинансовую информацию [Электронный ресурс] // Ernst & Young. – Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Integrated-reporting-UKR/\\$FILE/Integrated-report_in_g-UKR.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Integrated-reporting-UKR/$FILE/Integrated-report_in_g-UKR.pdf).

16. Олексів І.Б. Практика взаємовідносин українських підприємств з групами економічного впливу [Електронний ресурс] / І.Б. Олексів // Львівський політехнічний національний

університет. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13880/1/18_102-110_Vis_727_Menegment.pdf.

17. Махонина Е. А. Проблемы внедрения интегрированной отчетности в Российской Федерации [Текст] / Е. А. Махонина // Молодой ученый. – 2014. – №20. – С. 340-343.

Надійшла до редакції 08.02.2015 р.

И.П. Булеев, д.э.н., проф.,

А.Н. Ревва, к.э.н.,

Е.И. Булеев, к.э.н.

МОТИВАЦИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ТРУДА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ ПОСТСОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАН¹

Двадцатый и начало XXI в. характеризуются тем, что ускоряются процессы глобализации в экономике, обостряется конкуренция между странами, транснациональными корпорациями, развитыми и развивающимися странами, идут процессы самоидентификации государств и наций. Расширилась сфера использования товарно-денежных и рыночных отношений. Сократилось количество государств, экономика которых функционировала на планово-директивных принципах. Экономическим мейнстримом стал либерализм, рыночные отношения. Однако произошедшие изменения не обеспечили устойчивого развития экономики, которая сохраняет цикличность, нелинейность развития, усилились глобальные системные и локальные социально-экономические кризисы. Продолжает увеличиваться разрыв между группами ведущих стран мира («семерка»,

¹ Статья подготовлена в процессе выполнения госбюджетной НИР «Механізми забезпечення інвестиційної активності підприємств для виробництва продукції з високою доданою вартістю» (2015-2018 рр., номер держреєстрації 0115U001639).